

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Роман Великий, 1996 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2018 році Національний університет «Львівська політехніка» за спеціальністю «Будівництво та цивільна інженерія», аспірант Львівського національного університету природокористування Міністерства освіти і науки України, м. Дубляни, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Менеджмент».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Львівського національного університету природокористування Міністерства освіти і науки України, м. Дубляни, від 28 листопада 2024 року № 302, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Ігоря Яціва, доктора економічних наук, професора, професора кафедри підприємництва та торгівлі Львівського національного університету природокористування;

Рецензентів –

Наталії Маркович, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри підприємництва та торгівлі Львівського національного університету природокористування,

Оксани Прокопишин, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування;

Офіційних опонентів –

Олександра Шпикуляка, доктора економічних наук, професора, члена-кореспондента НААН, ученого секретаря Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»,

Тетяни Шматковської, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри обліку і оподаткування Волинського національного університету імені Лесі Українки

на засіданні 07 лютого 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань «Управління та адміністрування» Романа Великого на підставі публічного захисту дисертації «Управління конкурентоспроможністю фермерських господарств» за спеціальністю 073 Менеджмент.

Дисертацію виконано у Львівському національному університеті природокористування Міністерства освіти і науки України, м. Дубляни.

Науковий керівник – Людмила Гнатишин, доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень. Робота присвячена вирішенню наукового завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних засад і розробки практичних рекомендацій стосовно оцінки рівня конкурентоспроможності та застосування інструментарію для реалізації механізмів управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. Дисертантом удосконалені методичні засади оцінки конкурентоспроможності фермерських господарств через поєднання статичної, динамічної та якісної оцінки окремих чинників конкурентних переваг і розрахунку інтегрального показника (коефіцієнта конкурентних переваг). Систематизовано методичні підходи щодо застосування управлінського інструментарію для формування конкурентних переваг фермерського господарства. Набули подальшого розвитку теоретико-прикладні засади управління фермерськими господарствами, механізми функціонування фермерських господарств, які передбачають збереження і розвиток потенціалу ланцюгів постачання, використання локальних ринкових ніш. Сформульовані пропозиції щодо розвитку інституційного регулювання конкурентного середовища аграрного ринку із розширенням повноважень неурядових організацій, що сприятиме захисту фермерських господарств від недобросовісної конкуренції. Опрацьована модель управління конкурентоспроможністю фермерських господарств, яка націлена на розвиток та впровадження запропонованого переліку альтернативних управлінських рішень в межах концепції управління *Lean production*. Запропоновані маркетингові стратегії та маркетингові інструменти для пошуку фермерським господарством власної ринкової ніші, розуміння потреб клієнтів та перетворення одноразових покупців на лояльних клієнтів. Ці та інші результати дослідження мають істотне значення для галузі знань «Управління та адміністрування». Дисертаційна робота виконана державною мовою з дотриманням вимог щодо оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року №40 (зі змінами).

Здобувач має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них: чотири статті у наукових фахових виданнях України, вісім публікації в матеріалах науково-практичних конференцій:

1. Гнатишин Л. Б., Великий Р. І. Система та механізм управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК*. 2021. № 28. С. 5–10.

2. Гнатишин Л. Б., Великий Р. І. Підґрунтя формування системи управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 64. С. 30–35.

3. Великий Р. І. Інноваційно-креативна модель управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК*. 2022. № 29. С. 84–86.

4. Гнатишин Л. Б., Великий Р. І. Оцінка конкурентоспроможності фермерських господарств для цілей управління. *Агросвіт*. 2024. № 22. С. 58–69.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

1. Ігор Яців, доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва та торгівлі Львівського національного університету природокористування. Оцінка позитивна, без зауважень.

2. Олександр Шпикуляк, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН, учений секретар Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки». Оцінка позитивна, із зауваженнями:

1. У параграфі 1.2 дисертації, де розглянуто конкурентоспроможність фермерських господарств як об'єкт управління здебільшого з позиції процесного підходу (с. 45-47), доцільно було більше уваги приділити економічним передумовам конкуренції. Оскільки конкуренція є досить гнучким поняттям, доцільно визначити, як саме вона впливає на формування ринкової рівноваги між попитом і пропозицією, а також оцінити її можливі наслідки для фермерських господарств в умовах зниження попиту на сільськогосподарську продукцію.

2. На рисунку 1.4 зображено структуру управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. При цьому не передбачено суб'єктів управління та їх місце у цій структурі.

3. У параграфі 1.3 дисертації, де узагальнено методика дослідження формування механізму та застосування інструментарію управління конкурентоспроможністю фермерських господарств, зазначено, що перевагою використання збалансованої системи показників BSC як моделі управління є чітка орієнтація фермерського господарства на досягнення стратегічних орієнтирів. Тут же у табл. 1.1 виділено компоненти та ключові показники BSC для реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності фермерських

господарств. Але в наступних розділах дисертації характеристика отриманих результатів не пов'язана із моделлю управління BSC.

4. Відомо, що на конкуренцію у сільському господарстві впливає низка чинників, зокрема наявність ресурсів. Тому автору варто було б акцентувати увагу на особливостях управління конкурентоспроможністю у фермерських господарствах залежно від розміру їхнього землекористування.

5. На с. 105 дисертації автор зазначає про специфіку виробничого процесу та переваги в конкурентній боротьбі біодинамічних фермерських господарств. Вважаємо за доцільне навести перелік реальних конкурентоспроможних біодинамічних фермерських господарств та підкреслити їхні переваги у порівнянні з іншими типами фермерських господарств.

6. На с. 110 дисертації представлено матрицю SWOT-аналізу оцінки конкурентоспроможності фермерського господарства. Водночас, на нашу думку, бракує системної оцінки результатів SWOT-аналізу.

7. Попри оригінальність інноваційно-креативної моделі управління конкурентоспроможністю фермерських господарств, послідовність розробки креативних ідей, викладена на рис. 3.2 дисертації, має загальний характер.

3. Тетяна Шматковська, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Волинського національного університету імені Лесі Українки. Оцінка позитивна, із зауваженнями:

1. Вважаємо, що багаторазове посилення у першому розділі роботи на Закон України «Про фермерське господарство» (с. 26, 33, 36, 37, 94) доцільно було б конкретизувати певними статтями або абзацами з цього нормативно-правового документа, що надало б можливість посилити точність викладеного у дослідженні матеріалу.

2. Деякі твердження автора, що наведені у параграфі 1.3, є частково взаємовиключними. Зокрема, на с. 71 автором зазначено, що «для фермерського укладу не завжди зниження собівартості сільськогосподарського виробництва є однією із важливих умов зростання ефективності аграрного бізнесу (с. 71), але дещо вище у даному параграфі дисертації йдеться про важливість аналізу собівартості як чинника конкурентоспроможності, зокрема автором деталізовано, що «індикаторами конкурентної переваги фермерства є ... рентабельність, можливість зменшення витрат виробництва, особливо за рахунок скорочення накладних (витрат)» (с. 63).

3. Вважаємо, що таблицю 2.9 «Динаміка коефіцієнтів фінансового стану фермерських господарств» (с. 120-122), що міститься в параграфі 2.2 дисертації, доцільно було б перенести у додатки до дослідження, оскільки вона є досить

громіздкою за обсягом, а в основному тексті роботи – викласти безпосередньо підсумки, отримані за результатами її оцінювання та аналізування.

4. У параграфі 2.3 під назвою «Управлінський інструментарій формування конкурентних переваг фермерських господарств» автором зазначено, що одночасне застосування всіх заходів управлінського впливу на формування конкурентних переваг фермерських господарств «позбавлене як економічного, так і управлінського сенсу» (с. 134), однак недостатньо деталізовано, як саме правильно обирати такі пріоритетні заходи. На нашу думку, автору доцільно було б більше деталізувати механізм вибору та реалізації таких заходів, що надало б можливість посилити результативність викладених автором пропозицій.

5. В роботі зроблено наголос на складнощах повного впровадження Lean production у фермерах (с. 174-175), проте автор у дослідженні не надає даних щодо економічної ефективності впровадження Lean-методів у фермерських господарствах. Вважаємо, що надання інформації щодо оцінювання економічної ефективності впровадження Lean-методів або зазначення посилань на джерела, які можуть це продемонструвати, змогло б посилити отримані автором результати дослідження.

6. Не применшуючи вагомості результатів дослідження автора, вважаємо, що запропонована інноваційно-креативна модель управління конкурентоспроможністю фермерських господарств (параграф 3.2, с. 162-181) є дещо обмеженою в контексті практичної реалізації. Зокрема, автором недостатньо обґрунтовано, як саме фермерські господарства могли б отримувати доступ до інноваційних ресурсів та фінансування для реалізації запропонованої моделі. Вважаємо за доцільне розширити опис моделі, включивши можливі механізми залучення інвестицій, грантових програм чи пільгового кредитування, які дозволяють фермерським господарствам інтегрувати запропоновані автором інноваційні підходи.

3. Наталія Маркович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва та торгівлі Львівського національного університету природокористування. Оцінка позитивна, із зауваженнями:

1. У роботі недостатньо висвітлено роль цифровізації в підвищенні конкурентоспроможності фермерських господарств. Зокрема, аналіз застосування big data, автоматизації, IoT і платформ електронної торгівлі міг би суттєво підвищити прикладну цінність запропонованих методик.

2. Застосування Lean-підходів обґрунтовано, проте автору варто врахувати бар'єри впровадження цих методів у малих фермерських господарствах, зокрема обмеженість ресурсів, доступу до технологій і знань. Доречно було б розробити рекомендації, адаптовані до особливостей таких господарств.

3. Засади взаємодії фермерських господарств із місцевими органами влади та неурядовими організаціями обґрунтовані лише частково. Важливо деталізувати механізми співпраці, а також роль освітніх ініціатив і адвокації з боку неурядових структур.

4. Екологічна складова підходів до вирішення проблем фермерських господарств, зокрема їх узгодження із цілями сталого розвитку, висвітлена недостатньо. Рекомендації щодо зниження екологічного навантаження в діяльності фермерських господарств могли б посилити прикладну цінність роботи.

6. Дисертація фокусується на вирішенні поточних проблем, однак недостатньо аналізує довгостроковий вплив запропонованих моделей, зокрема їхню роль у сприянні інноваційній трансформації фермерських господарств.

5. Оксана Прокопишин, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування. Оцінка позитивна, із зауваженнями:

1. Автором розроблено достатньо велику кількість управлінських заходів (табл. 2.9) та виявлено шляхи їх реалізації для досягнення конкурентних переваг фермерських господарств з метою підвищення їх конкурентоспроможності в розрізі критеріїв конкурентних переваг. Однак доцільно було б проаналізувати і здійснити класифікацію ризиків прийняття або відхилення того чи іншого управлінського рішення.

2. Автором пропонується доповнити оцінку конкурентоспроможності фермерських господарств аналізом їх фінансового стану, який дасть можливість визначити стабільність господарства на перспективу (табл. 2.6). Такий підхід, на нашу думку, є цілком виправданим. Однак доцільно було б побудувати регресійну модель, яка виражала б залежність коефіцієнтів рентабельності від інших коефіцієнтів фінансового стану підприємства. Дана модель дала б можливість оцінити вплив розглядуваних коефіцієнтів на загальну оцінку конкурентоспроможності.

3. Ухвалення управлінських рішень щодо підвищення конкурентоспроможності потребує певного рівня кваліфікації й досвіду. Фермери не завжди володіють необхідними навичками. Тому доцільно було б передбачити, які саме управлінські заходи і обґрунтування шляхів їх реалізації можна було б передати на аутсорсинг.

6. Людмила Гнатишин, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування. Оцінка позитивна, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Роману Великому ступінь доктора філософії з галузі знань «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 Менеджмент.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Ігор ЯЦІВ

(підпис)

